

**Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»**

Кафедра педагогіки

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

підготовки бакалавра
(назва освітньо-кваліфікаційного рівня)

напряму 6.010102 «Початкова освіта»
(шифр і назва напряму)

**Спеціалізація – «Англійська мова», «Інформатика», «Музика»,
«Хореографія»**

Факультет підготовки вчителів початкових класів

Слов'янськ – 2014 р.

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО КАФЕДРОЮ ПЕДАГОГІКИ

УКЛАДАЧІ ПРОГРАМИ:

Білецький О.А. – кандидат педагогічних наук доцент кафедри педагогіки.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Ковальова О.В. – кандидат педагогічних наук доцент кафедри педагогіки.

Чернякова О.В. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології.

Обговорено та рекомендовано до видання
науково-методичною радою
Державного вищого навчального закладу
«Донбаський державний педагогічний університет»

“ 24 ” березня 2015 р.

Протокол № 1

ВСТУП

Навчальна програма вивчення дисципліни «Історія педагогіки» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра напряму 6.010102 Початкова освіта.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є багатовікового шляху світової педагогічної думки і практики, на якому здійснювалося поступове перетворення педагогіки з сукупності емпіричних суджень і знань в науку.

Міждисциплінарні зв'язки курсу: педагогіка, історія культури, історія філософії, історія літератури.

Програма навчальної дисципліни містить **два змістових модулі:**

Змістовий модуль 1. Історія національної школи і педагогіки України.

Змістовий модуль 2. Історія зарубіжної школи і педагогіки

1. Мета й завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Історія педагогіки» є ознайомити студентів з надбанням вітчизняної та зарубіжної педагогічної думки, головними етапами розвитку національної школи та педагогіки, а також інших народів, від найдавніших часів до сьогодення; формувати у студентів духовність, національний світогляд та характер, загальнолюдські моральні, гуманістичні якості; залучити студентів до творчого дослідництва, та критичного осмислення педагогічної спадщини; сформувати в них прагнення до систематичного підвищення професійної майстерності.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Історія педагогіки» є:

- розкрити процес становлення освіти й виховання як складних соціальних явищ;
- вивчення основних міжнародних та національних, загальних та спеціальних документів, що стосуються реалізації виховного процесу в сучасних умовах;

- розкрити як спільні закономірності, так і специфічні ознаки, що притаманні розвиткові педагогіки національної школи, та різних народів і націй світу;

- сформувати у студентів цілісну наукову картину світу, прецесійний педагогічний світогляд, висвітлити корені, витoki історичної пам'яті, духовності, виховати патріотизм і гуманізм;

- розширити і поглибити знання студентів, формувати критичність мислення, здатність до аналізу і порівняння педагогічних явищ в їх історичній ретроспективі;

- сформувати у студентів цілісну систему знань про динаміку історико-педагогічних процесів, що мали місце, як в Україні, так і в інших країнах світу;

- надання допомоги студентам в оволодінні мистецтвом виховання, їх підготовка до самостійного, творчого і дійового вирішення практичних питань виховання учнів;

- сприяння майбутніх вихователів до професійного самозростання тощо.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні

знати:

- предмет і завдання історії педагогіки;
- сутність і особливості народної педагогіки;
- розвиток школи і педагогічної думки в Україні;
- історію зарубіжної школи і педагогіки;
- історико-педагогічну спадщину, внесок видатних вчених-педагогів у теорію і практику навчання і виховання;
- основні праці корифеїв педагогіки минулого;
- оновні тенденції розвитку педагогічної думки на сучасному етапі розбудови вітчизняної і зарубіжної школи.

уміти:

– використовувати на уроках та в позакласній роботі духовні надбання народну, усну народну творчість, культурно-історичні, національні традиції української етнографії, враховуючи індивідуальні особливості учнів, вміти виховувати національну свідомість та гордість за причетність до своєї нації, держави, усвідомлення її краси і багатства, повагу до культури свого народу, традицій, обрядів, свят;

– формувати в учнів сукупності знань про побут, звичаї, традиції українського народу, використовуючи українські національні ігри, іграшки, дитячі пісні, веснянки, заклички, лічилки, українські казки, приказки, прислів'я, предмети українського побуту, рослини, які є символами України, звичаї та свята українського народу, вміти забезпечувати формування в учнів громадянської свідомості, поваги до символів України: герба, прапора, гімну;

– вміти оцінювати твердження і міркування свої власні, літературних героїв, оточуючих людей;

– використовувати знання про тенденції розвитку педагогіки, психології, окремих методик, вміти здійснювати перспективне планування та передбачати результати навчальних досягнень учнів на основі урахування закономірностей дії біологічних, соціальних, культурологічних та інших чинників з метою включення у плановані види роботи оптимальних технологічних засобів отримання результатів;

– враховуючи конкретну тему уроку, її роль і місце у навчальній програмі, вміти формулювати мету і завдання уроку залежно від психологічного механізму засвоєння учнями знань з метою оптимального вибору засобів досягнення мети і завдань уроку;

– формувати особистісного ставлення до системи цінностей українського суспільства, зокрема до етнічних, загальнонаціональних, загальнолюдських, шляхом створення передумов для усвідомленого сприйняття та засвоєння соціальних норм, традицій українського народу,

культурних і статево-рольових стандартів поведінки вміти забезпечувати почуттєве сприймання, організацію активного спілкування дітей із соціальним і природним оточенням, накопичення досвіду ціннісного ставлення до навколишнього середовища;

– створювати формальний актив класу, домагаючись підтримки його всіма учнями, використовуючи актив як засіб, як помічника вчителя з метою формування і розвитку класного колективу, вміти організовувати колективне самоврядування, забезпечувати органічне сполучення керування і самоврядування, тактовно здійснювати педагогічне керівництво дитячим самоврядуванням.

– формувати в учнів відповідальне ставлення до своєї ролі і місця у соціумі, використовуючи історичні відомості про історичні постаті, звичаї та свята українського народу, мовленевий етикет, забезпечувати формування поваги до української мови, формувати етнічну самосвідомість різноманітними засобами впливу на свідомість і поведінку учнів під час уроків, у позаурочній діяльності та побуті

На вивчення навчальної дисципліни відведено 72 годин / 2 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Історія національної школи і педагогіки України

Предмет і завдання історії педагогіки. Виховання у первісному суспільстві.

Школа, освіта і педагогічна думка в Київській Україні-Русі. Виховання і школа України в період її поневолення (друга половина 11 – перша половина 13 ст.).

Школа і педагогічна думка в епоху українського Відродження (16 – перша половина 18 ст.).

Педагогічна діяльність і погляди К. Д. Ушинського.

Боротьба за українську національну школу (кінець 19- початок 20 ст.).

Становлення освіти в Українській Народній республіці.

Школа і освіта за часів радянського будівництва.

Характеристика педагогічної теорії і практики А. С. Макаренка.

Педагогічні погляди В. О. Сухомлинського.

Відродження національної системи виховання і педагогіки в період становлення незалежності України.

Змістовий модуль 2. Історія зарубіжної школи і педагогіки

Виховання, школа і педагогічна думка Стародавнього світу.

Філософські та ораторські праці про виховання.

Розвиток школи і педагогічної думки Середньовіччя (4-6 ст. – 13-14 ст.).

Педагогічні погляди Я. А. Коменського.

Ідеал гувернантського виховання: Дж.Локк.

Педагогічні ідеї просвітництва Ж. Ж. Руссо.

Розвиток педагогіки масової школи: І. Г. Песталоцці, І. Г. Герbart, А. Дістервег.

Розвиток школи і педагогічної думки в країнах Західної Європи та США в ХХ ст.

3. Рекомендована література

1. Закон України „Про загальну середню освіту”. За станом на 28 серпня 2006 р. / Верховна Рада: офіц. вид. – К.: Парламентське вид-во, 2006. – 35 с.

2. Зайченко І.В. Історія педагогіки. У двох книгах. Книга І. Історія зарубіжної педагогіки. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Видавничий дім „Слово”, 2010. – 624 с.

3. Алешинцев И.А. История гимназического образования в России (XVIII-XIX). – СПб.: Изд. Богдановой, 1912

4. Антологія педагогічної думки Української ССР /Сост. Н. П. Калениченко. – М., 1988
5. Аркас М. Історія України-Русі. – К., 1990.
6. Бабашин С.Д. Школи та освіта Давньої Русі (IX – перша половина XIII ст.) – К., 1973.
7. Веркалець М.М. Педагогічні погляди Б.Д.Грінченка. – К.,1989.
8. Виниченко В. Відродження нації. – К., 1990.
9. Вульфсон Б.Л.Современная буржуазная школа. – М., 1984.
10. Грушевський М.С. Ілюстрована історія України. – К., 1990.
11. Дорошенко Д. Нарис історії України. – Львів, 1991.
12. Історія педагогіки / За ред. М.С.Гриценка. – К., 1973.
13. Із. Історія української педагогіки / За ред. М.Г.Стельмаховича. – К., 1999.
14. Історія педагогіки / За ред. М.В.Левківський, О.М.Микитюк. – Х., 2002
15. Історія української школи і педагогіки: Навч. посібник / За ред. О. О. Любар. – К., 2003.
16. Коменский Я.А. Законы хорошо организованной школы. – Избр. пед соч.: В 2 т – М., 1982
17. Крип'якевич І.Ш. Історія України. – Львів, 1990.
18. Макаренко А.С. Повне зібрання творів У 5 т – К., 1971
19. Мединський Є.М. Братські школи України і Білорусії в 16 – 17 ст. – К., 1958
20. Мицько І.З. Острозька академія. – К., 1990.
21. Мітюров Б.Н. Педагогічні ідеї Я.А.Коменського на Україні. – К., 1971.
22. Калениченко Н.П. Педагогічні ідеї С.Русової // Рідна школа. – 1991. – № 12.
23. Огієнко І. Українська культура. – К., 1991.
24. Олійников О.С.Козацька читанка. //Рад. шк. – 1989 – № 4

25. Павецький А. Початок і розквій шкільництва на Русі. – Львів, 1990.
26. Песталоцци И.Г. Как Гертруда учит своїх детей. – Избр. пед. соч.– М., 1963. – Т 2
27. Розвиток освіти і педагогічної думки на Україні (X – поч. XX ст.) / [редкол.: М.Д.Ярмаченка (відп. редактор), Н.П.КАлени (заст.. відп. редактора), С.У.Гончаренко та ін.] – К., 1991.
28. Роль Києво-Могилянської академії в культурному єднанні словенських народів / Відп. ред. В.М.Русанівський. – К., 1988.
29. Русова С. Дошкільне виховання // Україна. – 1991. – № 2 – 5.
30. Джуринский А.Н. История педагогики: Учебное пособие для студ. пед. Вузов. – М., 2000
31. Русова С. Націоналізація школи // Вибрані педагогічні твори. – К, 1996
32. Силин О.Київський коледж // Україна. – 1990. – № 32.
33. Сірополко Степан. Історія освіти в Україні. – К.2001
34. Сковорода Г.С. Повне зібрання творів. У 2т. – К., 1973
35. Смаль В.З. Педагогічні ідеї І.Франка, – К., 1966.
36. Сорока-Росинский В.Н. Путь русской национальной школы. Национальное и героическое в воспитании // Пед. соч. /Сост. А.Т. Губко. – М., 1991.
37. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям / Вибр. пед. твори: , В 5 т. – К., 1976.
38. Сухомлинський В.О. Сто порад учителям // Там же.
39. Сухомлинський В.О. Батьківська педагогіка. – К., 1979.
40. Сухомлинський В. Идти вперед! // Нар. образование. – М. 1988.
41. Стельмахович М.Г. Народна педагогіка. – К., 1985.
42. Стельмахович М.Г. Народне дитинознавство. – К., 1991.
43. Стельмахович М.Г. Українська етнопедагогіка // Рад .школа. – 1989. – № 8.

44. Сухорський С.О. До проблеми педагогічних поглядів Михайла Драгоманова // Штрихи до наукового портрета Михайла Драгоманова. – К., 1991.
45. Сявавко П.І. Українська етнопедагогіка в її історичному розвитку. – К., 1974.
46. Педагогічні ідеї Г.С.Сковороди. – К., 1972.
47. Ушинський К.Д. Вибрані педагогічні твори: В 2 т. – К., 1986.
48. Українська козацька педагогіка /концепція/ // Освіта. – 1992. – 1 вер.
49. Українська національна система виховання /концепція/. – К., 1991.
50. Фадоренко Д.Т. Школа і освіта Запорізької Січі. – Кривий Ріг, 1990.
51. Франко І.Я. Педагогічні статті і висловлювання. – К., 1991
52. Хрестоматія по истории зарубежной педагогике / Сост. А. И. Пискунов. – М., 1981
53. Чавдаров С.Х., Гріщенко М.М. Тарас Григорович Шевченко і народна освіта. – К., 1961.
54. Чижевський Д. Нариси з історії філософії на Україні. – Мюнхен, 1983.
55. Хілліг Г. Подрядпани на образі "видатного педагога" // Рад .школа, – 1991. – № 3
56. Хрестоматія з історії вітчизняної педагогике // За заг. ред. С. А. Літвинова, – К., 1961. 47. Шевченко Т.Г. Буквар південноруський, – К., 1992.
57. Яворницький Д.І. Історія Запорізьких козаків. – К. 1990
58. Зайченко І.В. Історія педагогике. У двох книгах. Книга II. Школа, освіта і педагогічна думка в Україні. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Видавничий дім „Слово”, 2010. – 1032 с.
59. Березівська Л.Д. Реформування шкільної освіти в Україні у ХХ століті: монографія / Л.Д.Березівська. – К.: Богданова А.М., 2008.

60. Курило В.С. Освіта та педагогічна думка Східноукраїнського регіону у ХХ столітті: монографія / В.С. Курило – Луганськ.: ЛДПУ, 2000.

Базова

1. Зайченко І.В. Історія педагогіки. Книга І. Історія зарубіжної педагогіки. – К.: Видавничий дім «Слово», 2010. – 624с.
2. Лузан П.Г. Історія педагогіки та освіти в Україні : навчальний посібник / Лузан П.Г., Васюк О.В. – [2-ге вид., доп. і перероб.]. – К. : ДАКККіМ, 2010. – 296 с.
3. Артемова Л. В. Історія педагогіки України. Підручн. для пед. вузів – К. : Либідь, 2006.
4. Лемківський М.В. Історія педагогіки. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 369 с.

Додаткові рекомендовані джерела

1. Виховання у східних слов'ян у дофеодальний період / У кн. : Розвиток народної освіти і педагогічної думки на Україні: Нариси. – К. : Освіта, 1991. – С. 246 – 187.
2. Воропай О. Звичаї нашого народу: Етнографічний нарис: У 2т. – К. : Оберіг 1991. –Т.1 – 326 с.
3. Галузинський В. М., Євнух М. Б. Педагогіка: теорія та історія: Навч. посіб. – К.: Вища шк., 1995 – 237 с.
4. Галузинський В.М., Євнух М.Б. Педагогіка: теорія та історія. – К., 1998.
5. Год Б. В. Виховання в епоху європейського Відродження. Середина XIV-початок XVII століття. – Полтава: АСМІ, 2004.
6. Грушевський М. С. З історії релігійної думки на Україні. – К.: Освіта, 1992. – 345 с.
7. Кравець В. Історія класичної зарубіжної педагогіки і шкільництва. – Тернопіль, 2001.

8. Жуковський А., Субтельний О. Нарис історії України. Львів: Наука. Т-во ім. Т. Г. Шевченка, 1993. – 230 с.
9. Історія педагогіки / за ред. М. С. Гриценка – К. : Вища шк., 1994. – 246 с.
10. Історія української школи і педагогіки: Хрестоматія / Уклад. : О. О. Любар; За ред. В.Г. Кременя. – К.: Знання, 2005. – 767 с.
11. Історія української культури / За ред. І. Крип'якевича. – К. : Вища шк., 1994. – 246 с.
12. Кравець В.П. Історія української школи і педагогіки. – Тернопіль, 2004.
13. Константинов Н. А., Мединський Е. Н., Щабаєва М. Ф. Історія Педагогіки. – М. : Просвіта, 1982. – 447 с.
14. Лозниця В. С. Психологія і педагогіка: основні положення: Навч. посіб. – К. : «Екс об», 2000. – 304 с.
15. Любар О. О. Історія української педагогіки / за ред. М. Г. Стельмаховича. – К., ІЗМН, 2000.
16. Макаренко А. С. Методика організації виховного процесу. Твори у 7-ми т. – К., 1954. –Т. 5. – С. 9 – 109.
17. Мосіяшенко В. А. Історія педагогіки України в особах : Навч. посіб. для пед. вузів. – Суми. : ВТД «Університетська книга», 2005.
18. Національна доктрина розвитку освіти в Україні. [Електронний ресурс] / Спосіб доступу: <http://osvita.in.ua/index.php?option>. Назва з екрана.
19. Піскунов А.І. Хрестоматія з історії зарубіжної педагогіки – М., 2001.
20. Сбруєва А.А., Рисіна М.Ю. Історія педагогіки у схемах, картах, діаграмах: Навчальний посібник, – Суми, 2000.
21. Сисоєва С., Соколова І. Нариси з історії розвитку педагогічної думки: Навч. посіб. Для студентів – К.: Центр навч. літератури, 2003.

22. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям / В.О.Сухомлинський // Історія української школи і педагогіки : хрестоматія / Упор. О. О. Любар. – К. : Знання, 2003. – С. 526 – 540.

23. Сухомлинський В.О. Сто порад вчителів / В.О.Сухомлинський. – К. : Рад. шк., 1988. – 304 с.

24. Хрестоматія з історії вітчизняної педагогіки / О. В. Васюк, І. В. Сопівник. – К. : ДАКККіМ, 2010. – 600 с.

Інформаційні ресурси

1. Електронна бібліотека НПУ імені М.П. Драгоманова – www.npu.edu.ua (elib@npu.edu.ua)

2. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс] / Спосіб доступу: URL: <http://www.mon.gov.ua/main.php?query=laws/education/prof> – Назва з екрана.

3. Концептуальні засади розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський освітній простір [Електронний ресурс] / Спосіб доступу:

<http://www.mon.gov.ua/main.php?query=laws/education/prof-tech/6/0001> – Назва з екрана.

4. Національна доктрина розвитку освіти в Україні. [Електронний ресурс] / Спосіб доступу: <http://osvita.in.ua/index.php?option> – Назва з екрану

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Екзамен – 2 семестр

5. Засоби діагностики успішності навчання

Під час вивчення дисципліни реалізується поточний, періодичний, підсумковий, взаємоконтроль, самоконтроль. Поточний контроль спрямовується на визначення рівню підготовки студентів на планових заняттях шляхом опитування програмного матеріалу, виставлення відповідних оцінок за усні відповіді. Під час занять застосовується

індивідуальна, фронтальна і групова перевірки. Результати навчання студентів контролюються на практичних заняттях. Самоконтроль використовується для розвитку активності й свідомості, міцності знань, навичок і вмінь студентів.

Періодичний контроль полягає у визначенні рівня та обсягу оволодіння знаннями, навичками і вміннями наприкінці модулю. Підсумковий контроль охоплює і теоретичну і практичну підготовку студентів, проводиться наприкінці періоду навчання, під час іспиту, або заліку.